

Ortaöğretim Öğrencilerinin Bağdaşıklık Araçlarını İşlevlerine Göre Yazılı Anlatımlarında Kullanma Becerileri*

Skills of High School Students' Using Cohesive Devices in Written Expressions According to Their Functions

DOI: <http://dx.doi.org/10.17556/jef.59236>

Remzi CAN¹

Özet

Bu çalışmanın amacı, ortaöğretim öğrencilerinin yazılı anlatımlarında, bağdaşıklık birimlerini metnin farklı düzeylerinde bir araya getirme durumlarını belirlemektir. Böylelikle öğrencilerin cümle içinde cümleler arasında, paragraf içinde, paragraflar arasında kurdukları bağlantı biçimleri ortaya konulmuş olacak; öğrencilerin metin oluşturma çalışmalarında bu bağlantıları daha sağlıklı nasıl kurabileceğine dair yeni yaklaşımlar ileri sürülebilecektir. Araştırmanın evreni, 2008-2009 Eğitim-Öğretim yılında Türkiye’de öğrenim gören ortaöğretim 9. ve 10. sınıf öğrencileridir. Türkiye evreninden 23 il ve 32 genel liseden seçilen 524 öğrenci örnekleme alınmıştır. Araştırmada ulaşılan temel sonuçlar şunlardır: Bağdaşıklık araçları metin içerisinde sırasıyla en çok % 47, 32 ile cümleler arasında, % 31,60 ile cümle içerisinde, % 15 ile paragraf içerisinde, % 6,06 oranı ile de paragraflar arasında bağ kurma işleviyle kullanılmıştır. Ortaöğretim öğrencileri, bağdaşıklık araçlarını cümle içinde, cümleler arasında, paragraf içinde ve paragraflar arasında kullanırken bazı problemler yaşamaktadırlar. Bu problemler şöyle ifade edilebilir: Cümle içerisinde şahıs zamirinin karşılığının net bir biçimde belli olmaması, cümleler arasında işaret sıfatının karşılığının belli olmaması, cümleler arasında işaret sıfatının gereksiz kullanılması, cümleler arasında gönderim unsurunun tekil-çoğul uyumsuzluğu oluşturması, paragraf içerisinde gönderimle ilgili sözlü anlatım unsurlarının çok sık tekrar edilmesi, cümle içinde işaret zamirinin kullanımında tekil-çoğul uyumsuzluğu, cümleler arasında eksilteli anlatım yapmanın uygun olmadığı yerde eksilteli anlatıma başvurulması.

Anahtar Kelimeler: bağdaşıklık araçları, metin organizasyonu, yazılı anlatım

Abstract

The purpose of this study is to determine the abilities of junior high school students to collate and combine cohesion modules together in their written expressions. Thereby, it will be possible to straightly put forward the forms of links

---

*Bu makale, Prof. Dr. İsmet ÇETİN danışmanlığında Arş. Gör. Dr. Remzi CAN tarafından hazırlanan “Ortaöğretim Öğrencilerinin Yazılı Anlatımlarında Paragraf Düzeyinde Bağdaşıklık ve Tutarlılık” adlı doktora tezinden üretilmiştir.

¹Arş. Gör. Dr., Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü
can.remzi@hotmail.com

the students make in a sentence, between sentences, in a paragraph and between paragraphs, yielding new suggestive approaches on how to establish such links in a healthier manner. The studied population consisted of 9th and 10th grade junior high school students currently enrolled at schools in Turkey during the academic term 2008-2009. Sampling was made with 524 students from Turkish population, selected from 23 cities and 32 public high schools. The basic conclusions reached during the study are as follows: Cohesion tools were used in lexical context by linking functionalities profoundly between sentences (by 47,32%) and then within sentences (by 31,60%), within paragraphs (by 15%) and between paragraphs (by 6,06%), in respective order. Junior High School students face certain problems when using cohesion tools within sentences, between sentences, within paragraphs and between paragraphs. These problems can be stated as follows: lack of clarity and distinction of personal pronoun replacements within sentences; lack of clarity and distinction of demonstrative adjective replacements between sentences; unnecessary use of demonstrative adjectives between sentences; references made between sentences causing singular-plural discordance; very frequent recurrence of elements of verbal expression associated with references made within paragraphs; singular-plural form discordances when using demonstrative adjectives in sentences, and, recourse to elliptical expression, where it is in appropriate, between sentences.

Key Words: cohesive devices, organization of the text, written expression

1. Giriş

Dilbilimciler, metni oluşturan en önemli metinsellik ölçütlerinin tutarlılık ve bağdaşıklık olduğu konusunda uzlaşmaktadır. Bu ölçütlerden bağdaşıklık, metindeki bilgileri birleştirmeyi, bilgilerin birbirine nasıl kenetleneceğini ve düşünceler arasındaki ilişkinin mantıklı bağlantılarla nasıl kurulacağını ya da bir düşüncenin diğer bir düşünceye nasıl aktarılacağını açıklayan metinsellik ölçütüdür (Aşkın Balcı, 2009).

Strid'e göre (1998) bağdaşıklık, cümleler arasındaki ilişkileri ortaya çıkaran özel ve yüzeysel bir yapıyken Halliday ve Hassan'a göre (1976) cümle dizilerinin bağımsız cümleler olarak algılanmasından çok, bir söylem şeklinde algılanmasını sağlayan sözcüksel ve dil bilgisel ilişkilerdir.

Bağdaşıklık, metinde bir birimin (Bu birim, cümle içinde, cümleler arasında, paragraf içinde veya paragraflar arasında yer alabilir.) anlaşılmasına hizmet eden yani anlamsal olarak birbirine bağlı, birlikte değerlendirilmeyi gerektiren unsurlar arasındaki dil bilgisel ve sözcüksel ilişki olarak tanımlanabilir. Bu kavram, dil bilgisel unsurların, metin birimlerini (kelime, kelime grubu, cümle, paragraf) bir araya getirme biçimlerini tanımlar.

Bağdaşıklık ilişkileri metinde aynı cümle içerisinde, art arda gelen cümleler arasında, paragraf içerisinde art arda gelmeyen birbirinden uzakta yer alan cümleler arasında ve paragraflar arasında ortaya çıkabilir. Metnin farklı düzlemleri olan cümle içinde, cümleler arasında, paragraf içinde ve nihayet paragraflar arasında eklemleme sağlanamaz ise bu dil birimleri bir araya gelip anlamlı bir bütün oluşturamazlar. Metin, birbirleri ile anlamlandırılmayan ve ilişkilendirilemeyen bağımsız düşünceler yığını hâline gelir.

Yazma becerisi konusunda ustalaşmış bireyler, bağdaşıklık ilişkilerini her düzeyde kurabilmekte, birbirinden bağımsız dil birimlerini (ek, kelime, kelime grubu, cümle, paragraf) art arda, yan yana ve birbirine bağımlı yani birlikte değerlendirilebilir hâle getirebilmektedirler. Böylelikle metin, bir bütün olarak okuyucu tarafından kesintisiz biçimde ve bir çizgi doğrultusunda kolaylıkla algılanabilmektedir.

Bağdaşıklık araçları doğru ve yerli yerinde kullanıldığı takdirde anlatımda şu imkânları sağlar:

1. Anlatımın kısa biçimde, uzatmaya gerek kalmadan yapılmasına imkân verir.
2. Anlatımda, bir kelimenin tekrar tekrar ve aynı biçimiyle ifade edilmesini, sunduğu imkânlarla (zahir (gönderim), eş anlam, dolaylama (aynı kavram alanından kelime kullanma), eksilteli anlatım) önleyerek anlatımda tekdüzeliği önler.
3. Anlatımda birbirine bağımlı bilgilerin (metindeki birimlerin), çok açık olarak anlatılmasa da anlaşılmasını sağlar.
4. Cümle içinde, cümleler arasında, paragraf içinde, paragraflar arasında kurulan bağlantıları sağlar ve netleştirir.
5. Kurduğu anlamsal ilişki ve bağlar yoluyla (eksilteli anlatım, değiştirim, gönderim) daha önce ifade edilmiş bir bilginin veya metin biriminin ayrıca tekrar tekrar ifade edilmesini önler.
6. Metinde, okuyucunun zihninde tamamlayacağı noktaları belirleyerek metnin sınırları içerisinde anlam belirsizliğinin önüne geçer.
7. Doğru ve yerinde kullanıldığı takdirde anlatım bozukluklarının yapılmasının önüne geçer.
8. Metindeki düşüncelerin, bilgilerin hangisinin hangisine bağlı olduğunu göstererek metnin anlaşılabilirliğini artırır.

Bağdaşıklık konusundaki en önemli eserlerden biri Halliday ve Hasan'ın "Cohesion in English" (1976) adlı eseridir. Bu eserde yer alan bağdaşıklık sınıflandırması şu şekildedir: gönderim (reference), değiştirim (substitution), eksiltili yapı (ellipsis), bağlama ögeleri (conjunction) ve kelime bağdaşıklığı (lexical cohesion).

1.1. Gönderim: Gönderim, metinde herhangi bir sözü karşılamak amacıyla aynı cümle içinde, cümleler arasında, paragraf içinde veya paragraflar arasında o sözün yerine bir söz, söz grubu ya da ekin kullanılmasıdır.

1.2. Eksiltili Anlatım: Bağlamdan hareketle anlamını metinden çıkarabileceğimiz bazı unsurlar, cümlede ifade edilmeyip eksiltilebilir. Bu yapı, her dilde anlatımı kolaylaştırmak ve kısaltmak amacıyla kullanılır.

Eksiltide, cümle içerisinde söylenmesi gereken bazı ögeler tümüyle cümleden çıkarılır. Bu eksik ögelerin karşılığını cümle ya da metin bağlamı içinde daha önce değinilen yapılar sağlar (Külebi, 1990).

1.3. Değiştirim

Değiştirim, metinde bir ögenin yerini başka bir ögenin alması yoluyla oluşturulur. Türkçede değiştirim "aynı", "öyle", "böyle" kelimeleri ile oluşturulmaktadır (Coşkun, 2005).

1.4. Bağlama Ögeleri:

Banguoğlu (2000) "Söz içinde iki kelimeyi, aynı değerde iki cümle unsurunu, iki yargıyı ve bazen de iki paragrafı bağlamaya yarayan kelimeleri" bağlama ögeleri çerçevesinde değerlendirir ve bu ögelere bağlam adını verir. Korkmaz (2003) ise bağlaçlar başlığı altında konuyu ele alır ve bağlaçların tanımını şu şekilde yapar: "Kelimeleri, kelime gruplarını, cümleleri ve kimi zaman da paragrafları şekil ve anlam bakımından birbirine bağlayan ve yükledikleri işlevler ile bağlandıkları sözler arasında türlü anlam ilişkileri kuran bağlama ögeleridir."

1.5. Kelime Bağdaşıklığı

Metinde bağdaşıklık ilişkisi kurma yollarından biri de kelime bağdaşıklığıdır. Halliday ve Hasan (1979) kelime bağdaşıklığını iki başlık altında ele almıştır:

- a) Tekrar
- b) Aynı kavram alanından kelime kullanma

1.6. Metindeki Birimler Arasında İlişki Kurma İşlevlerine Göre Bağdaşıklık Türleri

Bağdaşıklık unsurları, metinde yer alan farklı düzeydeki birimler arasında ilişki kurma göreviyle kullanılabilir. Bağdaşıklık unsurları bu tür bir ayrıma tabi tutulursa şu şekilde sınıflandırılabilir:

1. Cümle içi İlişki Kuran Bağdaşıklık Unsurları
2. Cümleler arası İlişki Kuran Bağdaşıklık Unsurları
3. Paragraf içi İlişki Kuran Bağdaşıklık Unsurları
4. Paragraflar arası İlişki Kuran Bağdaşıklık Unsurları

1.6.1. Cümle içi İlişki Kuran Bağdaşıklık Unsurları

Bağdaşıklık ögesi, aynı cümle içerisindeki unsurlar arasında bağ kurma göreviyle kullanılabilir.

Şiirin bir anlam-ses bütünü olduğunu, aynı zamanda belli bir kültürü yansıttığını kanıtlayan en önemli özellik, onun bir başka dile çevrilmesi söz konusu olduğu zaman ortaya çıkmaktadır. Denebilir ki, **şiirin** ne olduğunu anlayabilmek için yapılacak en doğru iş, **onu** başka bir dile çevirmeyi denemektir. Metin yanlışsız olarak aktarılsa bile şiir bütün gücünü, tadını yitirmekte, başka bir metne dönüşmemektedir (Aksan, 1993).

Görüldüğü gibi “onu” bağdaşıklık unsuru, aynı cümlede yer alan “şiir” sözcüğüne gönderim yapmakta ve bağdaşıklık ilişkisi kurmaktadır. Böylelikle yazar, cümle içi bağdaşıklık ilişkisi kurmuştur.

1.6.2. Cümleler arası İlişki Kuran Bağdaşıklık Unsurları

Bağdaşıklık ögesi, tamamlanan cümle ile hemen ardından gelen cümle arasında bağ kurma göreviyle kullanılabilir.

Örnek:

Popüler kültüre ilişkin literatürün beraberinde getirdiği sıkıntılarının başında bazı kavramların çok farklı anlamlarda kullanılması gelir. Aslında aynı konular etrafında düşünce üreten yazarların, birbiriyle örtüşen açıklamalarını farklı kavramlar etrafında toplamaları, konunun ele alınması güçlüğü ve ideolojik söylemin olaya ne kadar hâkim olduğunu gösterir. Bu kavramların üzerinde durmak bizim açımızdan bir zorunluluktur. **Bunlar** popüler kültür, kitle kültürü, halk kültürüdür (Çağan, 2003).

“Bunlar” gönderim ögesi, kendinden önceki cümlede yer alan “kavramlar” sözcüğüyle bağdaşıklık ilişkisi kurmaktadır. Böylelikle tamamlanan cümle ile hemen ardından gelen cümle arasında yani cümleler arasında bağdaşıklık ilişkisi kurulmuştur.

1.6.3. Paragraf içi İlişki Kuran Bağdaşıklık Unsurları

Bağdaşıklık ögesi, paragraf içerisinde sadece art arda gelen cümleler arasında değil, art arda gelmeyen birbirinden uzakta yer alan cümleler arasında da bağ kurma göreviyle kullanılabilir.

Örnek:

İyi bir konuşmacı, kendisini çevreleyen dünyaya, özellikle de insanlara karşı duyarlıdır. İlginç çevreleri, kişileri, nesnelere görür, dinler, yoklar. Çevresine, çevredeki varlıklara duyarlı olduğu ölçüde gözlemde bulunacak ve bu gözlemlerine dayalı bilgiler edinebilecektir. Duyuları uyanık, canlı ve gerçek dünya ile sıkı sıkıya ilişkili olduğu için, konuşması anlamca zengin olacaktır...(Ergin ve Birol, 2000).

Altı çizili kelime grubu, paragrafta yer alan bütün cümlelerin öznesi konumundadır. Ancak doğrudan ifade edilmemiş eksilteli anlatım yoluyla sadece art arda gelen iki cümle arasında değil, birbirinden uzakta yer alan cümleler arasında yani paragraf içerisinde de bağdaşıklık ilişkisi kurulmuştur.

1.6.4. Paragraflar arası İlişki Kuran Bağdaşıklık Unsurları

Bağdaşıklık ögesi, metinde paragraflar arasında bağ kurma göreviyle de kullanılabilir. Bu ilişki metinde yer alan bütün paragraflardaki bilgileri özetlemek amacıyla bağdaşıklık aracının son paragrafta kullanılmasıyla kurulabileceği gibi iki paragraf arasında da kurulabilir.

Örnek:

Çok sevdiğim iki dizelik bir şiirin yaratıcısıdır Sebahattin Kudret Aksal benim için kimi zaman: “Ne bitmez şarkın var baca / Bütün gün tütersin...” Gerçekten Ataç’ın da işaret ettiği gibi insanı saran, alıp götürülen yalın bir şiir gücü beliriverir bu dizelerde.

Aksal’ın şiirinin anahtarıdır bu kısacık şiir. O da kendi hâlinde hiç bitmeyen bir şarkıyı söyler durur. Türk şiir

geleneği içinde akımlara karışmadan, etkilenmelerin bölgesine sığınmadan şiirlerini sürdürür. Şiiri çarpıcı, gümbürdeyen, sizi birdenbire kendi dünyasına alıp götüren ürünler değildir, tersine sabır isteyen, yavaş yavaş içine girebileceğiniz, usul usul sizi saran, hiç dikkat etmediğiniz mutluluklara bakışlarınızı çeviren ürünlerdir.

Yalnız şiirleri değil onun kadar başarılı hikâyeleri, oyunları da **böyledir**. Aksal çalışmalarında ölçünün ve uyak'ın yardımlarını reddetmez, yüzyıllarca şiirin sadık dostları olan bu kalıplardan yararlanır, böylece de klasikliğin sınırlarını zorlamadan kişilikli ve usta bir şiir dünyası yaratır ve sizi oraya sokar: “Olağanüstü eşîği güzelliğın... (Hızlan, 1983).

Paragrafta geçen altı çizili bağdaşıklık unsuru “böyle” üstteki paragraflar ile bağdaşıklık ilişkisi kurmaktadır. Böylelikle paragraflar arası bağdaşıklık ilişkisi kurulmuştur.

Bağdaşıklık, metni bir araya getiren mekanizmaları tanımlar (Witte, Faigley, 1981). Yazma becerisinde ustalaşmış bireylerin, bağdaşıklık unsurlarını kullanarak metnin bütün birimleri arasındaki her türlü bağlantıyı başarılı biçimde kurdukları görülmektedir. Bu yazarların oluşturdukları metinler, acemi yazarların oluşturdukları metinlerle karşılaştırıldığında belirgin farklılık, paragraf içi ve paragraflar arası bağdaşıklık ilişkilerinin oluşturulmasında ortaya çıkar. Usta yazarlar, bu ilişkileri sağlamada daha başarılı olmakta, metnin parçalarının okuyucu tarafından bir bütün halinde algılanmasını, metnin birimleri arasında kurdukları her düzeydeki bağdaşıklık ilişkileri ile sağlayabilmektedir. Metin oluşturma sürecinde öğrencilerde görülen en önemli sorun ise metnin birimleri arasındaki ilişkileri kurmakta zorlanma olarak göze çarpmaktadır.

2. Yöntem

2.1.1. Araştırmanın Amacı

Yazarın anlaşılma isteği, metin oluşturma sürecini şekillendirmektedir. Bu amaçla yazar büyük bir çaba içerisine girer. Metin anlaşılmaz ise anlaşılmak isteyen yazarın ve anlamak isteyen okurun çabaları sonuçsuz kalır. Metnin anlaşılır olmaması, bir yazının metin olmasını sağlayan en önemli ölçütlerden olan bağdaşıklık ve tutarlılık ölçütlerinin metinde sağlanamadığını ortaya koyar.

Metnin farklı düzlemleri olan cümle içinde, cümleler arasında, paragraf içinde ve nihayet paragraflar arasında eklemleme ve düşünce uyumu sağlanamaz ise bu dil birimleri bir araya gelip anlamlı bir bütün oluşturamazlar. Metin, birbirleri ile anlamlandırılmayan ve ilişkilendirilemeyen bağımsız düşünceler yığını hâline gelir.

Bu araştırmada ortaöğretim öğrencilerinin yazılı anlatımlarında bağdaşıklık unsurlarını metnin farklı düzeylerinde bir araya getirme başarı düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Böylelikle öğrencilerin cümle içinde cümleler arasında, paragraf içinde, paragraflar arasında kurdukları bağlantı biçimleri ortaya konulmuş olacak; öğrencilerin metin oluşturma çalışmalarında bu bağlantıları daha sağlıklı nasıl kurabileceğine dair yeni yaklaşımlar ileri sürülebilecektir.

Araştırmada ortaöğretim öğrencilerinin yazılı anlatımlarında şu sorulara cevaplar aranmıştır:

2.1.2. Problem Cümlesi

Ortaöğretim öğrencilerinin yazılı anlatımlarında, metnin birimleri arasında ilişki kurma biçimlerine göre bağdaşıklık unsurlarını kullanma düzeyleri ve her bir bağdaşıklık unsurunun kullanımında yaşadıkları sorunlar nedir? Bu problem cümlesine bağlı olarak aşağıda yer alan alt problemlere de yanıt aranmıştır:

1. Ortaöğretim öğrencileri, gönderim öğelerini cümle içinde cümleler arasında, paragraf içinde, paragraflar arasında hangi sıklıklarda kullanmaktadırlar?
2. Ortaöğretim öğrencileri, eksilteli anlatım öğelerini cümle içinde, cümleler arasında, paragraf içinde, paragraflar arasında hangi sıklıklarda kullanmaktadırlar?
3. Ortaöğretim öğrencileri, değiştirim öğelerini cümle içinde cümleler arasında, paragraf içinde, paragraflar arasında hangi sıklıklarda kullanmaktadırlar?
4. Ortaöğretim öğrencileri, bağlama öğelerini cümle içinde cümleler arasında, paragraf içinde, paragraflar arasında hangi sıklıklarda kullanmaktadırlar?

2.1.3. Çalışma Grubunun Oluşturulması

Araştırmanın evrenini 2009-2010 Eğitim-Öğretim Yılında Türkiye'de öğrenim gören ortaöğretim 9. ve 10. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışmada evren birim ise Milli Eğitim Bakanlığının belirlediği 12 eğitim bölgesidir (MEB İstatistiki Veri Daire Başk., 2009).

Çalışma örneklemini, Türkiye genelinden seçkisiz örnekleme yöntemlerinden tabakalı örnekleme yolu kullanılarak seçilen ortaöğretim 9. ve 10. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır (Büyüköztürk, Kılıç, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008). Araştırma bulgularını evrene genelledebilmek amacıyla, 0.035 sapma miktarı ve 0,05 anlamlılık düzeyi dikkate alınarak örneklem büyüklüğü hesaplanmıştır (Büyüköztürk ve ark., 2008). Bu doğrultuda hesaplanan örneklem büyüklüğü, 9. sınıflarda 262 ve 10. sınıflarda 262 olmak üzere toplamda 524 ortaöğretim öğrencisidir.

2.1.4. Veri Toplama Araçları

Araştırmada temel veri kaynağı, birer doküman olarak kabul edilen öğrenci yazılarıdır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Dokümanlar, nitel araştırmalarda etkili bir şekilde kullanılması gereken önemli bilgi kaynaklarıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Yazılı anlatım konularının belirlenmesinde Türkçe eğitimi, edebiyat eğitimi, ölçme ve değerlendirme alanındaki uzmanların görüşlerine başvurularak konuların öğrencilerin bilişsel özelliklerine uygunluğu kontrol edilmiştir.

Uygun konuların belirlenmesi için, 20 uzmanın sunulan konuları 9. ve 10.sınıf öğrencilerinin düzeylerine göre puanlayarak değerlendirmeleri istenmiş, daha sonra bu konulara verilen puanların görüş birliği ve görüş ayrılığı hesaplanarak en üst düzeyde puan alan 10 konu uygulamaya sunulmuştur. Karşılaştırmalarda görüş birliği ve görüş ayrılığı sayıları tespit edilerek araştırmanın güvenilirliği Miles ve Huberman'ın (1994) formülü ($Güvenirlik = \frac{göruş\ birliği}{göruş\ birliği + göruş\ ayrılığı}$) kullanılarak hesaplanmıştır.

Uzman görüşleri doğrultusunda en yüksek güvenilirliğe sahip 10 konu belirlenmiştir. Belirlenen konuların hepsinin 77,5 puan ve üzerinde güvenilirliğe sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç, yazılı anlatım konularının, araştırmada kullanılacak düzeyde olduğunu ve güvenilir sonuçlar vereceğini göstermektedir.

Uzman görüşleri doğrultusunda öğrencilerin yaş ve gelişim düzeylerine uygun olarak belirlenen konular, birini seçmeleri istenerek öğrencilere sunulmuştur. Böylelikle öğrencilerin yazma becerilerini tam olarak yansıtmaları amaçlanmıştır.

2.1.5. Verilerin Toplanması Süreci

Uzman görüşlerine bağlı olarak yazılı anlatım uygulamasında kullanılacak konuların belirlenmesinden sonra ön uygulama yapılmıştır. Ön uygulama, Kırşehir Mehmet Akif Ersoy Lisesi ve Kırşehir Lisesinde 9. ve 10. sınıfta öğrenim gören 60 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Uygulama sonucunda konuların öğrenci seviyesine uygun olduğu, değişiklik yapılmasına gerek olmadığı ve 45 dakikanın (1ders saati) uygulama için yeterli olduğu belirlenmiştir. Bu ön çalışmadan sonra, Milli Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Daire Başkanlığının desteğiyle, 2009-2010 Eğitim-Öğretim Yılı bahar döneminde, 23 ilde 34 ortaöğretim kurumunda uygulama gerçekleştirilmiş ve çözümlenecek olan veriler toplanmıştır.

2.1.6. Verilerin Analizi

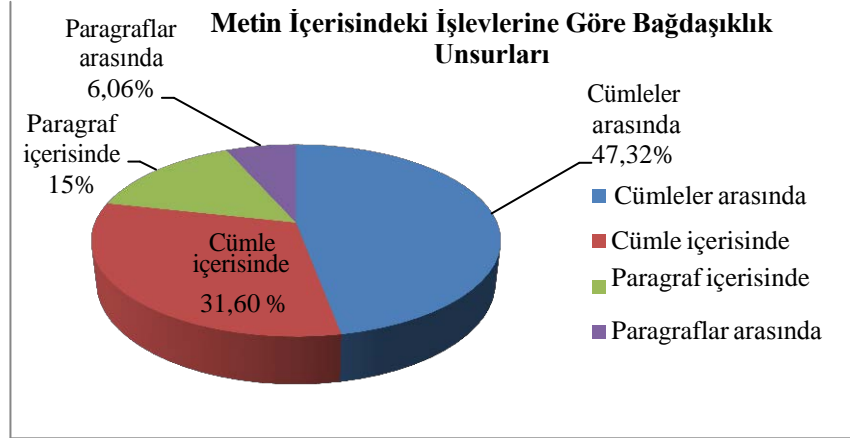
Araştırmada temel veri kaynağı olarak kullanılan öğrenci yazılarında yer alan bağdaşıklık araçlarını belirlemek amacı ile Coşkun (2005)'e ait "Bağdaşıklık Araçları Değerlendirme Formu" kullanılmıştır. Bağdaşıklık araçlarının hangi işlevle kullanıldığını ortaya koymak amacı ile de "Bağdaşıklık Araçlarını Kullanım Amacı Değerlendirme Formu" oluşturulmuştur. Her bir öğrencinin bağdaşıklık araçlarını metinde hangi birimler arasında ilişki kurmak (cümle içi, cümleler arası, paragraf içi, paragraflar arası) amacıyla kullandığına dair bilgiler bu formda işaretlenmiştir. Elde edilen sonuçlar, araştırmada frekans ve yüzde (%) değerleri ile tablolar hâlinde gösterilmiştir. Bunun yanında öğrencilerin bağdaşıklık araçlarını metnin birimleri arasında ilişki kurmak amacıyla kullanırken yaşadıkları problemler örneklenmiştir.

3. Bulgular ve Yorum

Örnekleme de yer alan 524 öğrencinin yazılı anlatımlarında kullandıkları bağdaşıklık araçları, metin birimleri arasında ilişki kurma işlevlerine göre istatistiki teknikler kullanılarak yorumlanmıştır.

Grafik 1

Bağdaşıklık Araçlarının Metin Birimleri Arasında İlişki Kurma İşlevlerine Göre Kullanım Sıklıkları

Bağdaşıklık unsurlarının metin içerisinde 4 türde ortaya çıktığı görülmektedir: 1. Aynı cümle içerisinde 2. Art arda gelen cümleler arasında (Art arda gelen 2 cümle arasında) 3. Paragraf içinde (aynı paragraf içerisinde, art arda gelmeyen cümleler arasında da) 4. Paragraflar arasında.

Bağdaşıklık araçları metin içerisinde sırasıyla en çok % 47, 32 ile cümleler arasında, % 31,60 ile cümle içerisinde, % 15 ile paragraf içerisinde, % 6,06 oranı ile de paragraflar arasında bağ kurma işleviyle kullanılmıştır.

Tablo 1
Gönderim Ögelerinin Metin İçindeki İşlevi

Gönderim Ögesinin İşlevi	Sınıf	Öğrenci Sayısı	f	%
Cümle içinde	9	262	565	33,81
	10	262	488	29,37
	Toplam	524	1053	31,60
Cümleler arasında	9	262	790	47,27
	10	262	767	46,17
	Toplam	524	1577	47,32
Paragraf içinde	9	262	221	13,22
	10	262	289	17,39
	Toplam	524	500	15,00
Paragraflar arasında	9	262	95	5,68
	10	262	117	7,04
	Toplam	524	202	6,06
TOPLAM	9	262	1671	50,16
	10	262	1661	49,84
	Toplam	524	3332	100,00

Tablo 1’de görüldüğü gibi 9. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında kullandıkları bütün gönderim unsurlarından % 33,81’i cümle içinde bağdaşıklık ilişkisi kurarken, 10. sınıfta bu oran % 29,37’dir. 9. sınıfta cümleler arası bağdaşıklık ilişkisi kuran gönderim kullanım oranı % 47,27 iken, 10. sınıfta bu oran 46,17’dir. Paragraf içi bağdaşıklık ilişkisi kuran gönderim kullanım oranı 9. sınıfta % 13,22 iken, 10. sınıfta bu oran % 17,39’dur. Paragraflar arasında bağdaşıklık ilişkisi kuran gönderim kullanım oranı ise 9. sınıfta % 5,68, 10. sınıfta % 7,04’tür.

Tablo 2
Eksiltili Anlatım Ögelerinin Metin İçindeki İşlevi

Eksiltili Anlatım Ögesinin İşlevi	Sınıf	Öğrenci Sayısı	f	%
Cümle içinde	9	262	975	46,25
	10	262	1020	46,96
	Toplam	524	1995	46,61
Cümleler arasında	9	262	805	38,18
	10	262	845	38,90
	Toplam	524	1650	38,55
Paragraf içinde	9	262	272	12,90
	10	262	203	9,34
	Toplam	524	475	11,09
Paragraflar arasında	9	262	56	2,65
	10	262	104	4,78
	Toplam	524	160	3,73
TOPLAM	9	262	2108	49,26
	10	262	2172	50,74
	Toplam	524	4280	100,00

Tablo 2’de görüldüğü gibi, 9. sınıf öğrencilerinin kullandıkları bütün eksiltili anlatım unsurlarının % 46,25’i cümle içinde bağdaşıklık ilişkisi kurma işlevi ile kullanılırken, 10. sınıfta bu oran % 46,96’dır. 9. sınıfta cümleler arası bağdaşıklık ilişkisi kuran eksiltili anlatım kullanım oranı % 38,18, 10. sınıfta 38,90’dır. Paragraf içinde bağdaşıklık ilişkisi kuran eksiltili anlatım kullanım oranı, 9. sınıfta % 12,90 iken, 10. sınıfta bu oran % 9,34’tür. Eksiltili anlatımın paragraflar arasında bağdaşıklık ilişkisi kurma işleviyle kullanım oranı ise 9. sınıfta % 2,65, 10. sınıfta % 4,78’dir.

Tablo 3
Değiştirim Ögelerinin Metin İçindeki İşlevi

Değiştirim Ögesinin İşlevi	Sınıf	Öğrenci Sayısı	f	%
Cümle içinde	9	262	12	12,90
	10	262	8	14,28
	Toplam	524	20	13,42
Cümleler arasında	9	262	36	38,70
	10	262	24	42,85
	Toplam	524	60	40,26
Paragraf içinde	9	262	38	40,86
	10	262	16	28,57
	Toplam	524	54	36,24
Paragraflar arasında	9	262	7	7,52
	10	262	8	14,28
	Toplam	524	15	10,06
TOPLAM	9	262	93	62,42
	10	262	56	37,58
	Toplam	524	149	100,00

Tablo 3'e göre değiştirim ögeleri, metin içindeki işlevlerine göre 9. ve 10. sınıfta benzer sıklıklarda kullanılmıştır. 9. sınıfta kullanılan değiştirim unsurlarından % 12,90'ı cümle içinde bağdaşıklık ilişkisi kurma işleviyle kullanılırken 10. sınıfta kullanılan bütün değiştirim unsurları içerisinde değiştirimin cümle içinde bağdaşıklık ilişkisi kurma işlevi ile kullanım oranı % 14,28'dir. 9. sınıfta değiştirimin cümleler arasında bağdaşıklık ilişkisi kurma işlevi ile kullanım oranı bütün değiştirim unsurları içerisinde % 38,70, 10. sınıfta 42,85'tir. Paragraf içinde bağdaşıklık ilişkisi kurma işlevi ile değiştirim kullanım oranı, 9. sınıfta % 40,86 iken, 10. sınıfta bu oran % 28,57'dir. Değiştirimin paragraflar arasında bağdaşıklık ilişkisi kurma işlevi ile kullanım oranı ise 9. sınıfta % 7,52, 10. sınıfta % 14,28 düzeyindedir.

Tablo 4
Bağlama Ögelerinin Metin İçindeki İşlevi

Bağlama Ögesinin İşlevi	Sınıf	Öğrenci Sayısı	f	%
Cümle içinde	9	262	1640	50,41
	10	262	1677	50,49
	Toplam	524	3317	50,45
Cümleler arasında	9	262	1308	40,20
	10	262	1285	38,69
	Toplam	524	2593	39,44
Paragraf içinde	9	262	158	4,85
	10	262	204	6,14
	Toplam	524	362	5,50
Paragraflar arasında	9	262	147	4,51
	10	262	155	4,66
	Toplam	524	302	4,59
TOPLAM	9	262	3253	49,49
	10	262	3321	50,51
	Toplam	524	6574	100,00

Bağlama ögeleri metin içindeki işlevlerine göre değerlendirildiğinde, 9. sınıfta kullanılan bütün bağlama ögelerinden % 50,41'i cümle içinde bağdaşıklık ilişkisi kurma işleviyle kullanılırken, 10. sınıfta bu oran % 50,49 düzeyindedir. 9. sınıfta cümleler arası bağdaşıklık ilişkisi kurma işleviyle kullanılan bağlama ögesi kullanım oranı % 40,20, 10. sınıfta % 38,69'dur. Paragraf içinde bağdaşıklık ilişkisi kurma işleviyle kullanılan bağlama ögesi kullanım oranı, 9. sınıfta % 4,85 iken, 10. sınıfta bu oran % 6,14'tür. Bağlama ögelerinin paragraflar arasında bağdaşıklık ilişkisi kurma işleviyle kullanım oranı ise bütün bağlama ögeleri içerisinde 9. sınıfta % 4,51 iken, 10. sınıfta bu oran % 4,66 düzeyindedir.

Ortaöğretim öğrencilerinin bağdaşıklık araçlarını cümle içinde, cümleler arasında, paragraf içinde ve paragraflar arasında ilişki kurma işleviyle kullanırken bazı problemler yaşadıkları tespit edilmiştir. Bu problemler şu şekildedir:

• **Şahıs Zamirinin Cümle İçerisinde Karşılığının Net Bir Biçimde Belli Olmaması**

Arkadaşlık ve dostluk, bu kavramlar benim için aynı kavramlardır. Çünkü arkadaşlık sadece belli zamanlarda konuşulan bazı konularda paylaşılabilmektedir. Arkadaşlık sadece mizan itidiliminde ilk basamaklı gibi bir şeydir. Zamanını onunla öldürülebilen bir arkadaşlık, dostluk ise bambaşka bir kavramdır. Arkadaşları öle sınırları, hayatını, fikirlerini ona kaydırabilir. Dostluk böyle bir şeydir. Sadece bir, bir kişiyle arkadaşlık dostluk diyebiliriz. Arkadaşlık sadece dostluk olabilir.

“Zamanını onunla öldürülebilen bir arkadaşlık, dostluk ise bambaşka bir kavramdır.” cümlesinde “onunla” gönderiminin karşılığı net bir biçimde ortaya konulmamıştır. Doğru kullanım için “o” gönderiminin karşılığının belirtilmesi gerekir.

(9. Sınıf)

İyi, kaliteli, dürüst bir yaşam insanların alışkanlıkları, arkadaşları ve çevresinin ona kazandırdıkları ile şekillendiği söylenebilir. Bu bağlamda insanların kendine duydukları önem, kendi istedikleri mesleği seçmesi hayatını doğrudan etkiler. Bunların yanı sıra insanların kazandırdıkları alışkanlıklar insanlara maddi ve manevi anlamda bir çok şey kazandırabilir. Ya da bir çok şey kaybettirebilir. İnsanların büyük, önemsiye dedikleri alışkanlıklar hayatında büyük rol oynar. Önemli olan insanların kötü alışkanlıkları terk etmesi ve doğru, dürüst, güvenilir bir yaşam sürmesi kaliteli bir yaşamı meydana getirir.

“İyi, kaliteli, dürüst bir yaşam insanların alışkanlıkları, arkadaşları ve çevresinin ona kazandırdıkları ile şekillendiği söylenebilir.” cümlesinde altı çizili “o” gönderiminin karşılığı net bir biçimde belli değildir. Doğru kullanım için “o” gönderiminin karşılığının belirtilmesi gerekir.

✓ **İşaret Sifatının Cümleler Arasında Karşılığının Belli Olmaması**

(10. Sınıf)

Peki dosttanda öte biri varmıdır, diyecek olursanız vardır. O kişi bizim başımızın derinde olduğunu biz haber vermeden bir şekilde de bilir. Ve haberimiz olmadan o kişilerle ölümüne kavgaya girer, gerekirse de canını hiç sakinmeden verir. İşte o kişi bizim can dostumuzdur.

“Ve haberimiz olmadan o kişilerle ölümüne kavgaya girer.” cümlesinde hangi kişilerle kavgaya gireceği daha önce ifade edilmemiştir. Gönderim yapılan unsur belli değildir.

Cümlenin doğru şekli şöyle olabilir: “Ve haberimiz olmadan başımızın deritte olduğu kişilerle ölümüne kavgaya girer.”

(9. Sınıf)

Türkçe dili çok güzel bir dildir. Çok korumasız değil ve anlaşıldır. Ancak her geçen zaman yabancılaşmak tadır. Bunun için dilimizi korumalıyız. Bir dil o milletin her şeyidir.

“Bir dil o milletin her şeyidir.” cümlesinde “o” işaret sıfatı millet kelimesini belirtmektedir. Ama daha öncesinde milletle ilgili herhangi bir ifade geçmemektedir. Gönderim yapılan unsur belli değildir. Cümlenin doğru şekli şöyle olabilir: “Dil, milletin her şeyidir.”

✓ İşaret Sıfatının Cümleler Arasında Gereksiz Kullanılması (9. Sınıf)

Telefonun zararlıdır. Küçüklerin elinde bile telefon var. Bu telefon küçük için çok zararlıdır.

“Bu telefon küçük için çok zararlıdır.” cümlesinde “bu” işaret sıfatını kullanarak öğrenci gereksiz biçimde gönderime başvurmuştur. Cümlenin doğru şeklinde işaret sıfatı kaldırılabilir: “Telefon küçük için çok zararlıdır.”

✓ Cümleler Arasında Gönderim Unsurunun Tekil-Çoğul Uyumsuzluğu Oluşturması

(10. Sınıf)

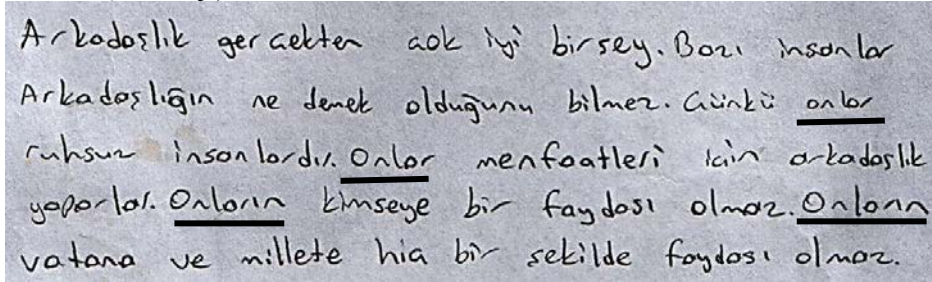
internet olmadan önce okulda verilen bir ödevi ansiklopedi, kitaplardan belki de saatlerce araştırarak bulabilir- yorduk. Fakat teknolojinin gelişmesiyle ansiklopedinin yerini internet aldı. Günümüzde insanların çoğu artık ansiklopedi okumuyor. Çünkü internet daha kolay ve istediğimiz bilgiyle ilgili bütün örnekleri kısa bir zamanda önümüze sunuyor. Ama bunu doğru bir şekilde kullanmak gerekir. Günümüzde bütün saatlerini oyun başında geçirenler vardır. Bunlar internetin zararlı yönleridir.

Öğrenci paragrafta, internetin zararlı yönlerinden bahsederken “Günümüzde bütün saatlerini oyun başında geçirenler vardır.” cümlesinde internetin bir tane zararını ifade ediyor ama çoğul işaret

zamiri kullanarak “bunlar” internetin zararlı yönleridir ifadesini kullanıyor. Bu kullanım da tekil-çoğul uyumsuzluğuna yol açmaktadır. Cümlenin doğru şeklinde tekil işaret zamiri kullanılabilir: “Günümüzde bütün saatlerini oyun başında geçirenler vardır bu internetin zararlı yönüdür.”

✓ Gönderimle İlgili Sözlü Anlatım Unsurlarının Paragraf İçerisinde Çok Sık Tekrar Edilmesi

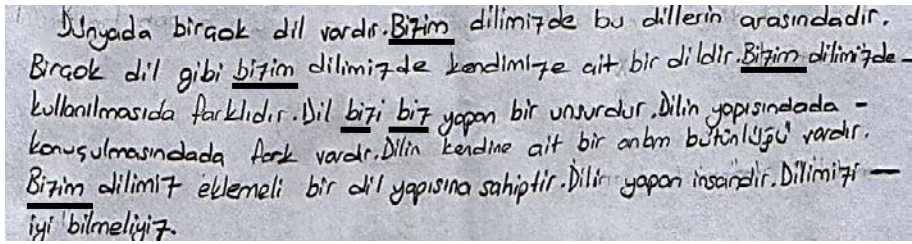
(9. Sınıf)

Arkadaşlık gerçekten çok iyi bir şey. Bazı insanlar arkadaşlığın ne demek olduğunu bilmez. Çünkü onlar ruhsuz insanlardır. Onlar menfaatleri için arkadaşlık yaparlar. Onların kimseye bir faydası olmaz. Onların vatana ve millete hiç bir şekilde faydası olmaz.

Paragrafta “onlar” şahıs zamiri, öğrencilerin sözlü anlatıma daha alışık olması sebebiyle gereksiz yere sık biçimde tekrar edilmekte bu da anlatımın akışını bozmaktadır. Cümlelerin doğru şekli şöyle olabilir: “Arkadaşlık gerçekten çok iyi bir şey. Bazı insanlar arkadaşlığın ne demek olduğunu bilmez. Çünkü bu insanlar, ruhsuzdur. Menfaatleri için arkadaşlık yaparlar. Onların kimseye bir faydası olmaz.”

(10. Sınıf)

Dünyada birçok dil vardır. Bizim dilimizde bu dillerin arasındadır. Birçok dil gibi bizim dilimizde kendimize ait bir dildir. Bizim dilimizde kullanımda farklıdır. Dil bizi biç yapan bir unsurdur. Dilin yapısında - konuşulmasında fark vardır. Dilin kendine ait bir anlam bütünlüğü vardır. Bizim dilimiz eklemeli bir dil yapısına sahiptir. Dilin yapan insandır. Dilimizi iyi bilmeliyiz.

Altı çizili gönderim unsuru, paragrafta gereksiz yere çok sık tekrar edilmektedir. “Dil” yerine onu karşılayan başka kelimeler, “Türkçe” veya zamir kullanılabilir.

✓ İşaret Zamirinin Kullanımında Cümle İçinde Tekil-Çoğul Uyuşmazlığı
(10. Sınıf)

Kısacası teknolojinin gelişmesi bu avantajlar bizi olumlu kimi zamanda olumsuz etkiliyor. Kullanılması doğru olduğunda insanların yaşamını bile kolaylaştırıyor. Bizlere düşen interneti en doğru şekilde kullanıp bunlardan yararlı olan bilgileri almaktır. Doğru olanı yapıp fayda sağlamaktır.

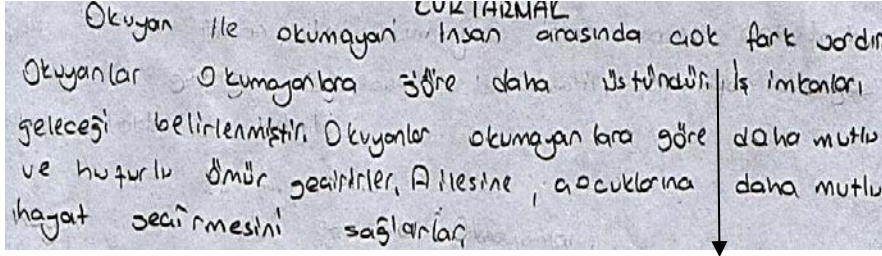
Paragrafta yer alan, “Bizlere düşen interneti doğru şekilde kullanıp bunlardan yararlı olan bilgileri almaktır.” cümlesinde internet çoğul bir kavram olmamasına rağmen karşılığı olarak çoğul olan “bunlardan” gönderimi kullanılmıştır.

✓ Cümleler Arasında Eksilteli Anlatım Yapmanın Uygun Olmadığı Yerde Eksilteli Anlatıma Başvurmak
(9. Sınıf)

Bir insanın iyi geçirmesi, hayatı daha daha yaşaması kişinin psikolojisi durumuyla da ilgilidir. İnsanın hayatla problemleri olan kişiler sorun yaşar. Mutlu olurlar. Hatta bu kişinin hayatını sevmesine kadar da gidebilir. Bence insan bazı olumsuzluklara karşı kendini motive etmelidir. Pozitif bakmalıdır. Ananın sırtı bulduğunda bir cümle vardır. Kişi hayatı her şeyi kafasına takarsa cabule yaşar. Bence bu lah. sırtı hayatında uygulamaya çalışmalıdır.

Paragrafta yer alan, “Bence insan bazı olumsuzluklara karşı kendini motive etmelidir. Pozitif bakmalıdır.” cümlesinde insanın neye pozitif bakacağı metinde belirtilmemiş ve eksiltelidir. Eksiltme yapılmaması gerekmektedir; çünkü bağlamdan neyin kastedildiği anlaşılmamaktadır. Cümlenin doğru şekli şöyle olabilir: “Bence insan bazı olumsuzluklara karşı kendini motive etmelidir. **Hayata** pozitif bakmalıdır.”

(10. Sınıf)

Kimin iş imkanları geleceği belirlenmiştir?

Paragrafta yer alan “İş imkanları geleceği belirlenmiştir.” cümlesinde kimin iş imkânlarının, kimin geleceğinin belirlendiği açıklanmamıştır. Eksiltme yapılmaması gereken yerde eksiltmeye başvurulmuştur.

4. Tartışma Sonuç ve Öneriler

Bağdaşıklık, metinde bir birimin (Bu birim, cümle içinde, cümleler arasında, paragraf içinde veya paragraflar arasında yer alabilir.) anlaşılmasına hizmet eden yani anlamsal olarak birbirine bağlı, birlikte değerlendirilmeyi gerektiren unsurlar arasındaki dil bilgisel ve sözcüksel ilişki olarak tanımlanabilir. Bağdaşıklık, dil bilgisel unsurların, metin birimlerini (kelime, kelime grubu, cümle, paragraf) bir araya getirme biçimlerini tanımlar.

Ortaöğretim öğrencileri yazılı anlatımlarında bağdaşıklık araçlarını en çok % 47,32 ile cümleler arasında, % 31,60 ile cümle içerisinde, % 15 ile paragraf içerisinde, % 6,06 oranı ile de paragraflar arasında bağ kurma işleviyle kullanmışlardır.

Ortaöğretim öğrencileri, bağdaşıklık araçlarını cümle içinde, cümleler arasında, paragraf içinde ve paragraflar arasında kullanırken bazı problemler yaşamaktadırlar. Bu problemler şöyle ifade edilebilir:

- Cümle içerisinde şahıs zamirinin karşılığının net bir biçimde belli olmaması
- Cümle içinde işaret zamirinin kullanımında tekil-çoğul uyumsuzluğu
- Cümleler arasında işaret sıfatının karşılığının belli olmaması
- Cümleler arasında işaret sıfatının gereksiz kullanılması
- Cümleler arasında gönderim unsurunun tekil-çoğul uyumsuzluğu oluşturması
- Cümleler arasında eksilteli anlatım yapmanın uygun olmadığı yerde eksilteli anlatıma başvurulması

- Paragraf içerisinde gönderimle ilgili sözlü anlatım unsurlarının çok sık tekrar edilmesi

Yazma becerisinde ustalaşmış bireylerin, bağdaşıklık unsurlarını kullanarak metnin bütün birimleri arasındaki her türlü bağlantıyı başarılı biçimde kurdukları görülmektedir. Bu yazarların oluşturdukları metinler, acemi yazarların oluşturdukları metinlerle karşılaştırıldığında belirgin farklılık, paragraf içi ve paragraflar arası bağdaşıklık ilişkilerinin oluşturulmasında ortaya çıkar. Usta yazarlar, bu ilişkileri sağlamada daha başarılı olmakta, metnin parçalarının okuyucu tarafından bir bütün halinde algılanmasını, metnin birimleri arasında kurdukları her düzeydeki bağdaşıklık ilişkileri ile sağlayabilmektedir. Metin oluşturma sürecinde öğrencilerde görülen en önemli sorun ise metnin birimleri arasındaki ilişkileri kurmakta zorlanma olarak göze çarpmaktadır.

Yazma öğretiminde bağdaşıklık ile ilgili çalışmalar, dilin işlevsellik özelliği dikkate alınarak yapılmalıdır. Dil bilimsel bağdaşıklık unsurları (zamirler, bağlama öğeleri, sıfatlar, eksilteli anlatım, değiştirim), Türkçedeki işlevlerinin esas alındığı bir bakış açısıyla öğretilmelidir. Bağdaşıklık unsurlarının farklı işlevlerinin örneklendirildiği metinler üzerinde, Türkçenin metinsel özelliklerinin ve zenginliklerinin ortaya konulacağı uygulamalı çalışmalar yapılmalıdır.

Bağdaşıklık analizi, yazma gelişiminin safhalarının ayırt edilmesine yardımcı olabilir ve iyi ve zayıf öğrenci yazıları arasındaki farkları net olarak açıklamak için bize bir yöntem sunabilir (Mei, 2009). Bu bağlamda öğrenciler bağdaşıklık araçlarının işlevleriyle ilgili bilgilendirilmeli, metnin birimleri arasındaki ilişkileri kurmada bu unsurlardan nasıl faydalanılabileceği uygulamalı olarak gösterilmelidir. Bu yapılırken seçilmiş metinler kullanılmalı, öğrenciler hem bağdaşıklık unsurlarının başarılı bir şekilde hem de başarısız bir şekilde kullanıldığı metinler ile karşılaştırılmalıdır.

Her bir bağdaşıklık unsurunun cümle içinde, cümleler arasında, paragraf içinde, paragraflar arasında kurduğu bağdaşıklık ilişkileri ile ilgili ayrı ayrı uygulamalı çalışmalar yaptırılmalıdır. Aynı işlevi gören farklı bağdaşıklık unsurları kullanılarak metin birimleri arasında geçişlerin (cümle içinde, cümleler arasında, paragraf içinde, paragraflar arasında) nasıl yapılacağı öğrencilere uygulamalı olarak gösterilmelidir.

Kaynaklar

- Aksan, D. (1993). *Şiir dili ve Türk şiir dili*. (1.Baskı). İstanbul: Beta BasımYayımları.
- Aşkın Balcı, H. (2009). *Metin dil bilime Kavramsal Açından Genel Bir Bakış*. (1. Baskı). Ankara: Biz bize Basın Yayın Dağıtım.
- Banguoğlu, T. (2000). *Türkçenin grameri*. (6. Baskı). Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç, Ç.E, Akgün, Ö.E, Karadeniz, Ş. Demirel, F. (2008).*Bilimsel araştırma yöntemleri*. (2. Basım). Ankara:Pegem Akademi.
- Coşkun, E. (2005). *İlköğretim öğrencilerinin öyküleyici anlatımlarında bağdaşıklık, tutarlılık ve metin elementleri*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çağan, K. (2003). *Popüler kültür ve sanat*. (1. Baskı). Ankara: Altın KüreYayıncılık.
- Ergin, A., Birol, C. (2000). *Eğitimde iletişim*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Halliday M.A.K., Hassan, R. (1976). *Cohesion in English*. NewYork: Longman Group UK Limited.
- Hızlan, D. (1983). *Yazılı ilişkiler*. İstanbul: Altın Kitaplar Basımevi.
- Korkmaz, Z. (2003). *Türkiye Türkçesi Grameri*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları.
- Külebi, O. (1990) Türkçede Eksilti Tümceleri. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*. 7 (1-2) 117-137.
- Strid, J.E. (1998). *Coherence in the narrative and persuasive writing of adolescents* Paper presented at Illinois TESOL, Chicago, II.
- Witte, S. P., Faigley L. (1981). Coherence, Cohesion, and Writing Quality.*College Composition and Communication*. 32 (2), 189-204.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (5. Baskı). Ankara:Seçkin Yayıncılık.
- Mei, L, S. (2009). Analysis of students' problems in writing with reference to theory of cohesion and Error Analysis. *Sino-US English Teaching*. 6 (11), 41-45.

Extended Summary

Cohesion in linguistics can simply be defined as the grammatical and lexical relationship between elements that serve understanding by readers of a particular unit or module (which can be placed inside or between sentences or paragraphs) as a constituent of a lexical context and are semantically linked to one another and therefore require interpretation together. This concept refers to the forms in which various grammatical elements form textual units (words, word groups, sentences, paragraphs).

Cohesive relationships may occur in the same sentence or between consecutively running sentences or separately placed non-successive sentences in a paragraph and between paragraphs. If an articulation cannot be established in a sentence, between sentences or in a paragraph or between paragraphs, all being different levels of text, then these lingual units cannot form a semantically meaningful unity, when they come together. As a result, the text becomes a bulk of unrelated, independent thoughts which cannot be semantically associated with one another.

Those who have mastered in writing skills can establish cohesive relationships at any level, rendering independent lexical units (such as affixes, words, word groups, sentences, paragraphs) linked to one another in a consecutive order or as laid together or otherwise interconnected. Thus the text can be perceived easily in a line and without any discontinuities, by the reader, as a whole.

The cohesion tools provide the following opportunities, if used properly and in place within a text:

1. They allow for keeping narrations as short and concise as possible, eliminating unnecessary bulks of words and phrases.
2. They prevent monotony in expression by avoiding concomitant and reiterative use of a word in the same form, with features and opportunities they offer (pronouns (references), synonyms, circumlocution (use of many words to describe something for which a concise (and commonly known) expression exists), elliptical expression).
3. They allow a fair understanding of interdependent information in the expression (textual units), though expression may not be conceived in a truly distinct manner.
4. They provide and clarify the links established within a sentence, between sentences, within a paragraph or between paragraphs.
5. They prevent repetitive statements of certain information or text unit, which has previously been stated, through semantic relations and links they establish (like elliptical expression, substitution, referencing).

6. They eliminate ambiguities within textual boundaries, by identifying the text spots to be complemented by the reader in mind.

7. If used properly and in place, they prevent incomprehensibility.

8. They strengthen perceptibility of the text by showing which thoughts presented in the context belong to which information.

One of the most notable works ever written on cohesion is the one authored by Halliday and Hasan with the title "Cohesion in English" (1976). This work draws a classification of cohesion, as follows: reference, substitution, ellipsis, conjunction and lexical cohesion.

Method

Mainly intended to determine the levels of success among junior high school students in assembling cohesion units at different levels in written expressions, this study bears the nature and character of descriptive assessment, one of the recognized research methodologies.

What are the problems encountered by secondary school students with the use of cohesion factors and their levels of employing cohesion factors depending on their manner of setting associations between various units of text, in their written expressions? In line with this problem statement, the following tributary problems were also attempted to be answered:

1. How often do Junior high school students use references in and between sentences and/or paragraphs?
2. How often do Junior high school students use elliptical expressions in and between sentences and/or paragraphs?
How often do Junior high school students use substitutions in and between sentences and/or paragraphs?
3. How often do Junior high school students use conjunctions in and between sentences and/or paragraphs?

The research sample consists of 9th and 10th grade secondary school students selected using the stratified sampling technique, from among random sampling methods, across Turkey. The sample size as calculated is 524 secondary school students in total, including 262 9th and 262 10th graders.

The basic data source for this study has been student manuscripts, each of which was considered as a document for the purpose of this study. In order to identify convenient topics from among those presented, 20 experts were asked to evaluate by scoring these subjects according to the levels of 9th and 10th graders and subsequently, the top 10 subjects determined by the highest scores based on calculations of consensus and divergence of scores assigned to each subject.

The 10 subjects with highest level of confidence were then identified, in light of expert opinions. It is observed that all subjects identified had confidence levels of 77,5 points and above.

Application was made in 34 junior high schools at 23 provinces by the Educational Research and Development Department of the Ministry of Education, which gathered and returned study data back to the researcher for analysis.

Findings

Cohesion factors are observed to appear in four types: 1) In the same sentence, 2) Between consecutively running sentences (between 2 sequential sentences), 3) In a paragraph (in the same paragraph between non-successive sentences) and 4) between paragraphs.

Cohesion tools were used in lexical context by linking functionalities profoundly between sentences (by 47,32%) and then within sentences (by 31,60%), within paragraphs (by 15%) and between paragraphs (by 6,06%), in respective order.

Junior High School students face certain problems when using cohesion tools within sentences, between sentences, within paragraphs and between paragraphs. These problems can be stated as follows:

- Lack of clarity and distinction of personal pronoun replacements within sentences
- Lack of clarity and distinction of demonstrative adjective replacements between sentences
- Unnecessary use of demonstrative adjectives between sentences
- References made between sentences causing singular-plural discordance
- Very frequent recurrence of elements of verbal expression associated with references made within paragraphs
- Recourse to elliptical expression, where it is in appropriate, between sentences

Discussion and Results

In light of the above specified results, the following suggestions have been raised concerning the study: Students should be informed about functions of cohesion tools and receive a practical demonstration of how these factors can be exploited when establishing links between various units of text. When so doing, pre-selected texts should be used and comparisons should be made between texts where cohesion factors are used successfully and unsuccessfully.

There is also an obvious need for conducting practical studies as separate for the cohesion relations that each cohesion factor establishes in a sentence, between sentences, in a paragraph and between paragraphs.